

Innst. S. nr. 113

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget frå næringskomiteen

St.meld. nr. 6 (2005-2006)

Innstilling frå næringskomiteen om gjennomføring av råfiskloven og fiskeeksportloven i 2003 og 2004

Til Stortinget

SAMANDRAG

Hovedinnholdet i meldingen

Fiskeri- og kystdepartementet legger med dette frem melding om gjennomføring av lov av 14. desember 1951 nr. 3 om omsetning av råfisk (råfiskloven) og lov av 27. april 1990 nr. 9 om regulering av eksport av fisk og fiskevarer (fiskeeksportloven), samt relevante saker som er av særlig interesse å legge frem for Stortinget. Meldingen omfatter perioden 2003 og 2004. Enkelte saker fra 2005 er også inntatt.

Den forrige meldingen om gjennomføring av råfiskloven og fiskeeksportloven ble lagt frem for Stortinget ved St.meld. nr. 17 (2003-2004) Om gjennomføring av råfiskloven og fiskeeksportloven i 2001 og 2002. Utformingen av meldingen denne gangen er gjort på tilsvarende måte som nevnte melding. Det gis en redegjørelse for gjennomføringen av og kontrollen med førstehåndsomsetningen og en redegjørelse for gjennomføringen av eksporten. Utdrag fra årsmeldingene til Eksportutvalget for fisk er inntatt som vedlegg 1 i meldingen. Salgslagenes virksomhet kommer til uttrykk gjennom vedlegg 2-7 i meldingen, hvor styrenes beretninger er inntatt.

Den økte oppmerksomheten rettet mot fiskejuks som følge av flere avsløringer i 2001, førte blant annet til endringer i omsetningsregelverket. Det ble etablert hjemmel til å pålegge den som lander fisk i Norge uten at fisken samtidig omsettes, å utstede en landingsseddel. Et slikt pålegg ble vedtatt gjennom forskrift av 22. januar 2003 om opplysningsplikt ved landing og omsetning av fisk. Forskrift av 29. juni 1990 om førstehåndsomsetning av råfisk (råfiskforskriften) ble videre

endret 18. februar 2003 slik at salgslagenes omsetningsrett nå omfatter flere arter, deriblant leppefiskartene.

Fiskeeksportloven har inntil 2005 i svært begrenset omfang vært gjenstand for endringer. Ved lovendring 17. juni 2005 vedtok Stortinget å omgjøre Eksportutvalget for fisk fra forvaltningsorgan underlagt departementet, til statlig aksjeselskap. Det nye selskapet ble iverksatt fra 1. september 2005.

Gjennomføring av førstehåndsomsetningen

Landings- og sluttседdel

Ved vedtakelsen av forskrift av 22. januar 2003 om opplysningsplikt ved landing og omsetning av fisk ble det innført krav til å utstede landingsopplysninger ved landing av fisk som samtidig ikke blir omsatt. Formålet med å kreve opplysninger ved landing av fisk, i tillegg til å kreve opplysninger ved førstehåndsomsetning, er å bidra til at myndighetene er oppdatert med ressursuttaket og således kan drive en mest mulig effektiv ressurskontroll. Salgslagene og Fiskeridirektoratet har vært i dialog om salgslagenes utforming av nye landings- og sluttседler, og alle salgslagene har nå fått godkjent sine nye sedler.

Utenlandske kjøperfartøy

Førstehåndsomsetningen av notfanget sei har over flere år bydd på utfordringer for fiskere, salgslag og landindustri. Kvotene har vært betydelige, deltakelsen i fisket stor og flåten er svært effektiv. Samtidig har norsk landindustri i perioder ikke klart å ta unna tilstrekkelige kvanta notfanget sei. For å få fisket kvotene samt avviklet fisket på en hensiktsmessig måte, har salgslagene derfor måttet anvende alternativer i førstehåndsomsetningen.

Departementet har etter årlige søknader fra Norges Råfisklag siden 2002 gitt salgslaget dispensasjon til å benytte russiske kjøperfartøy i førstehåndsomsetningen av notfanget sei i 2002, 2003, 2004 og 2005. Dis-

pensasjonen er hvert år avgrenset til et nærmere angitt kvantum. Departementet har satt som vilkår for de dispensasjoner som er gitt at notfanget sei først er tilbudt norske kjøpere, og at gjeldende minstepriser og øvrige norske bestemmelser overholdes. Videre forutsettes det at seien fraktes direkte til Russland og er beregnet for det russiske markedet.

Transitt

Råfisklovens system innebærer at fangster som er landet i Norge ikke kan føres ut av landet, dersom fangstene ikke i første hånd er omsatt gjennom eller med godkjenning av et salgslag. Det foreligger med andre ord et transittforbud. Hvorvidt fisken er tilvirket eller ikke er uten betydning.

EU har helt siden EØS-forhandlingene tidlig på nittitallet uttrykt ønske om at EU-fartøyer må gis adgang til å transittere fisk gjennom Norge. Saken ble først løst ved EØS-utvidelsesavtalen hvor norske myndigheter aksepterte å tillate transitt av EU-fanget fisk. Dersom dette innfris vil EU på sin side iverksette en tilleggs-kvotestruktur for fryste pillede reker som kan eksporteres tollfritt til EU.

Det er pr. dags dato to spørsmål som gjenstår å løse. Det ene spørsmålet gjelder hvorvidt den fisken som skal transitteres skal veies i Norge ved landing. Norske myndigheter har lagt til grunn at slik veiing bør skje. Dette vil også være i overensstemmelse med det kontrollsamarbeidet og den enighet man ellers har med Kommisjonen på fiskeriområdet. Det andre spørsmålet gjelder opprinnelsen på den fisken som kan transitteres. Kommisjonen mener at ikke bare fisk fanget av EU-fartøyer skal være omfattet, men også fisk som er fanget av fartøyer fra tredjeland og som deretter er omlastet til et EU-fartøy. I praksis vil dette være russisk-fanget fisk. En slik løsning er ikke i samsvar med de forutsetninger Norge gikk inn i forhandlingene med.

Langsiktige avtaler

Råfiskloven er ikke til hinder for at det inngås langsiktige avtaler mellom kjøper og selger. Det har vært og er imidlertid store variasjoner med hensyn til hvilke omsetningsformer som benyttes av de forskjellige salgslagene, og i hvilken grad inngåelse av langsiktige avtaler aksepteres.

Departementet har i perioden 2003-2005 i samarbeid med næringen drøftet hvordan det bedre kan legges til rette for slike avtaler. I hvitfisksektoren har det i noen salgslag lenge vært tillatt med avtaler av mer langsiktig karakter, mens i pelagisk sektor har auksjon vært den i hovedsak gjeldende omsetningsform.

I forbindelse med arbeidet med St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling. Den blå åker, initierte departementet et toårig prøveprosjekt mellom salgslagene og landindustrien for å teste ut langsiktige avtaler. Prosjektet er nå iverksatt, og det er lagt til rette for slike avtaler både i pelagisk sektor og i hvitfisksektoren. Prosjektet vil bli evaluert i neste stortingsmelding om gjennomføringen av råfiskloven og fiskeeksportloven, som skal legges frem i 2007.

Meklingsinstans

Fiskeri- og kystministeren oppfordret på Nor-Fishing i 2004 næringen til å etablere en meklingsinstans som en prøveordning. Målsettingen med en slik prøveordning skulle være, innenfor råfisklovens system, å finne frem til mekanismer som kan gi bedre helhetsløsninger i forholdet mellom fiskerne og industrien når det gjelder uenighet ved fastsettelse av pris og oppgjørsregler.

Næringen ble i St.meld. nr. 19 (2004-2005) nok en gang oppfordret til å komme til enighet om et prøveprosjekt med en meklingsinstans. Som oppfølging av Stortingets behandling av nevnte stortingsmelding inviterte fiskeri- og kystministeren næringen til et møte for å drøfte de nærmere rammene for et slik prøveprosjekt. Fiskesalgslagene, FHL, NSL og Norges Fiskarlag ble i juni 2005 enige om rammene for et toårig prøveprosjekt med en meklingsinstans. Partene har primo november 2005 ennå ikke blitt enige om eller utpekt en meklingsinstans.

Regulering og dirigering

Når hensynet til avtaket krever det, eller for å oppnå en hensiktsmessig utnyttelse av fangstene, kan salgslagene innføre midlertidige forbud mot fangst eller påby innskrenkninger i fisket. Dette er fastslått i råfiskloven § 5. I meldingsperioden er det ikke gjennomført reguleringer utover det som er normalt.

Salgslagene kan dirigere fangster til bestemte kjøpere og til bestemt anvendelse når dette anses nødvendig av hensyn til avtaket og gjennomføring av fisket. Dette er fastslått i råfiskloven § 6. Dette virkemiddelet har i meldingsperioden vært anvendt av Norges Råfisklag i seinotfisket.

Kontroll

Råfiskloven § 3 fastsetter at fiskesalgslag med enerett til førstehåndsomsetning skal ha en kontrollnemnd. Nemnda velges av representantskapet og skal i perioden mellom hvert møte i representantskapet føre kontroll med de utøvende organers virke, herunder vedtekter og forretningsregler.

Råfiskloven § 3 andre ledd fastsetter at Fiskeri- og kystdepartementet skal ha adgang til å oppnevne en offentlig kontrollør i hvert av salgslagene. Det er i dag oppnevnt kontrollører i samtlige salgslag.

Etter den sterke fokuseringen på ulovligheter i fiskerinæringen i år 2000 har både saltvannsfiskeloven og råfiskforskriften blitt endret for å involvere salgslagene i sterkere grad i ressurskontrollarbeidet.

Videre tok Fiskeridirektoratet våren 2002 initiativet til et prosjekt for å bedre harmoniseringen av salgslagenes og fiskerimyndighetenes virke, særlig med tanke på ressurskontroll.

Fiskeridirektoratet er primo desember 2005 i ferd med å avslutte sin analyse av kartlagte rutiner og kontrollarbeid hos de ulike salgslagene. Neste fase vil være å utarbeide forslag til styrking og samordning av ressurskontrollen, herunder behov for endringer av regelverk og rutiner, basert på de utførte analysene.

Gjennomføring av fiskeeksporten

Fiskeeksportloven trådte i kraft 1. juli 1991 og avløste den daværende fiskeeksportloven fra 1955. Loven regulerer en rekke spørsmål knyttet til eksporten av fisk og fiskevarer. Samtidig er den i stor utstrekning også en fullmaktslov som gir en rekke hjemler for departementet til å fatte ulike typer bestemmelser. Loven har inntil 2005 i svært begrenset omfang vært gjenstand for endringer. Ved Ot.prp. nr. 88 (2004-2005) ble det imidlertid gjennomført betydelige endringer.

Fiskeeksportloven fastsetter blant annet etableringen av Eksportutvalget for fisk (EFF). Ved lovendring 17. juni 2005 vedtok Stortinget å omgjøre EFF fra forvaltningsorgan underlagt departementet, til statlig aksjeselskap. Samtidig ble lovens ordning med godkjenning av eksportører omgjort til en registreringsordning hvor de gamle vilkårene for godkjenning ble avvirket slik at det nå kun er krav om betalt årsavgift for å bli registrert. For øvrig er EFFs virksomhet som følge av selskapsdannelsen ikke endret.

Virksomheten finansieres ved en årlig avgift og ved en avgift på all eksport av fisk og fiskevarer. Som følge av Lakseavtalen av 1997 var Norge forpliktet til å pålegge laks eksportert til EU en særskilt eksportavgift på 3 pst. i stedet for 0,75 pst. som er den ordinære avgiften. Med virkning fra 1. januar 2004 ble eksportavgiften redusert til ordinært nivå. Som følge av inntektsreduksjonen har EFF justert sine aktiviteter og redusert antall ansatte.

Etter flere år med tilbakegang økte eksporten av norsk sjømat igjen i 2004 og beløp seg til 28,2 mrd. kroner. Dette utgjorde en økning på 7,5 pst. fra 2003. Målt i kvantum ble eksporten redusert med ca. 150 000 tonn til ca. 2 mill. tonn. Økningen i prisene har mer enn kompensert for denne volumreduksjonen. Fersk fisk utgjør en økende andel av eksporten og utsiktene for eksporten i 2005 ser lovende ut.

Norge eksporterer sjømat til nærmere 150 land i alle deler av verden. EU er fremdeles vårt desidert største marked og i 2004 gikk nærmere 61 pst. av eksporten til EU, målt i verdi. Eksportandelen til EU økte med 5 prosentpoeng fra 2003. De viktigste enkeltmarkedene for norsk eksport er Danmark, Japan, Russland og Frankrike. Russland har vist en spesielt sterk vekst i både 2003 og 2004, og var i 2004 det tredje største enkeltmarkedet for norsk sjømat. De viktigste produktene i eksporten i 2003 og 2004 var laks, torsk, frossen makrell og frossen NVG-sild.

MERKNADER FRÅ KOMITEEN

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Gunvor Eldegard, Sigrun Eng, Steinar Gullvåg, Sigvald Oppebøen Hansen og Arne L. Haugen, frå Framstegspartiet, Hans Frode Kielland Asmyhr, Kåre Fostervold og Øyvind Korsberg, frå Høgre, Torbjørn Hansen og Petter Løvik, frå Sosialistisk Venstreparti, Ingvild Vaggen Malvik, frå Kristeleg Folkeparti,

Ingebrigt S. Sørfonn, frå Senterpartiet, leiaren Lars Peder Brekk, og frå Venstre, Gunn Berit Gjerde, viser til at hovudpunkta i meldinga er at det blir gjort greie for gjennomføring av og kontroll med førstehandsomsetninga og gjennomføring av eksporten av sjømat i 2003 og 2004. Nokre andre saker og enkelte saker frå 2005 er også kommenterte.

Gjennomføring av førstehandsomsetninga

Langsiktige leveringsavtalar

Komiteen viser til handsaminga av St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling. Den blå åker og ei rekkje andre utgreingar på 90-talet, der langsiktige leveringsavtalar mellom fiskar og industri vart drøfta. I St.meld. nr. 19 (2004-2005) og under handsaminga i Stortinget vart det slått fast av fleirtalet, alle bortsett frå medlemene frå Framstegspartiet, at råfiskeklova skal liggje fast, men at det for å modernisere omsetninga av fisk skulle kunne etablerast ei forsøksordning med langsiktige salgsavtaler på 2 år. Fiskeri- og kystdepartementet initierte i juni 2005, som oppfølging av handsaminga i Stortinget, eit møte mellom partane som førte til ei ramme for prøveprosjektet. Komiteen viser til at prosjektet er sett i gang og at det er lagt til rette for slike avtaler både i kvitfisksektoren og i pelagisk sektor. Komiteen er tilfreds med at vedtaket er følgt opp. Komiteen vil peike på at fiskeforedlingsindustrien må sikrast stabil tilgang på råstoff. Komiteen vil peike på at langsiktige avtaler innan rammene av råfisklova er viktig. Komiteen vil elles vente med konklusjonar til evalueringa av prøveprosjektet som vil kome i samband med stortingsmeldinga om gjennomføringa av råfisklova og fiskeeksportlova i 2007.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til partiets merknader i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling. Den blå åker, Innst. S. nr. 192 (2004-2005).

Meklingsinstans

Komiteen viser til rapporten Auka verdiskaping i fiskeindustrien frå 2004 der det vart foreslått å opprette ein meklingsinstans som med bindande verknad kan fastsette minsteprisar, omsetningsordningar, sals- og betalingsføresetnader og eventuelt andre forretningsmessige forhold som partane ikkje vert samde om. Rapporten grunnar forslaget om å opprette ein meklingsinstans med den ulikevekta som råfisklova inneheld ettersom salslaga einsidig kan fastsette minsteprisar mv. om salslaga og industrien ikkje vert samde om dette gjennom forhandlingar. Næringa har ved fleire høve blitt oppmoda av styresmaktene om å etablere ei prøveordning. Målet med å etablere ei slik ordning, skulle vere, innanfor råfisklovas system, å finne mekanismar som kan gi betre heilskaplege løysingar i forholdet mellom fiskar og industri når det gjeld fastsetjing av pris og oppgjersreglar.

Komiteen viser til at sist Stortinget oppmoda næringa om å kome til semje om å opprette ein meklingsinstans, var i samband med handsaminga av St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling. Den blå åker. Komiteen er kjend med at fiskeri- og kystministeren har teke initiativ overfor partane for å få på plass eit prøveprosjekt. Komiteen er vidare kjend med at det vart semje mellom partane om viktige punkt, men at ei endeleg ramme for eit prøveprosjekt ikkje ligg føre. Komiteen ser fram til at det blir klarlagt kva forhold som skal inn i meklingsinstituttet og at desse blir implementerte innan 12 månader etter at prøveprosjektet er iverksett som føreset i meldinga og i avtalen mellom partane. Komiteen vil understreke at målet er å få etablert eit prøveprosjekt med betre heilskapsløysingar ved usemje om pris og oppgjersreglar.

Gjennomføring av fiskeeksporten

Komiteen ser det som svært positivt at eksporten av norsk sjømat etter fleire år med nedgang auka i 2004 til 28,2 mrd. kroner. Om lag 95 pst. av norsk sjømat blir eksportert. Komiteen vil også peike på at sjølv om dei næraste landa, EU og Russland, saman med Japan er dei største marknadane for norsk sjømat, går eksporten vår til over 150 land. Komiteen er også kjend med at den positive utviklinga heldt fram i 2005 og at eksportverdien av norsk sjømat då steig til 31,7 mrd. kroner, som er ny rekord.

Komiteen har også merka seg den viktige rolla som Eksportutvalget for fisk (EFF) har i arbeidet med marknadsføring. I tillegg til dei som arbeider i Noreg har EFF egne tilsette i åtte andre land. Komiteen vonar at den nye organiseringa av EFF som vart sett i verk i 2005 vil gi eit klarare skille mellom politisk tilsyn og utøvande verksemd og at dette vil gi EFF endå betre vilkår for å utføre det gode og viktige arbeidet dei gjer.

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har merka seg at den nye organiseringa skal skape eit klårare skilje mellom tilsyn og utøvande verksemd, og ber om ein gjennomgang av dei erfaringane ein har med den nye organiseringa, og ber Regjeringa kome attende med dette på ein høveleg måte.

Komiteen vil peike på at det er svært viktig at styresmaktene held fram og intensiverer arbeidet med å få betre tilgang til marknadane for norsk sjømat både i WTO-forhandlingane og i frihandelsavtaler gjennom EFTA. Det er spesielt viktig å finne løysingar på dei særskilde problema vi møter i viktige marknader som EU, Russland og USA. Komiteen vil også peike på at eksport av sjømat dessutan står overfor dei same utfordringane som andre eksportnæringar og at ein politikk med sikte på gunstig kronekurs, låge renter og andre gode rammevilkår også i framtida vil vere avgjerande for lønsemd og positiv marknadsutvikling for norsk sjømat.

Komiteen vil streke under at sjølv om det aller meste av norsk sjømat blir eksportert, er det viktig å auke satsinga også på heimemarknaden.

TILRÅDING FRÅ KOMITEEN

Tilrådinga frå komiteen kjem frå ein samla komité.

Komiteen har elles ingen merknader, viser til meldinga og merknadene og rår Stortinget til å gjere slikt

v e d t a k :

St.meld. nr. 6 (2005-2006) - om gjennomføring av råfiskloven og fiskeeksportloven i 2003 og 2004 - vert å leggje ved protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 16. mars 2006

Lars Peder Brekk
leiar

Petter Løvik
ordfører